

เอกสารวิชาการลำดับที่ 32

ปาฐกถาพิเศษ

การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย

องคมนตรี

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น

สถาบันพระปกเกล้า

กันยายน 2549

ปาฐกถาพิเศษ
เรื่อง

**การจัดการศึกษา
เพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน**

โดย
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย
องคมนตรี

สถาบันพระปกเกล้า
กันยายน 2549

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง

“การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน”

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย

สงวนลิขสิทธิ์ © 2549

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

พิมพ์ครั้งที่ 1

กันยายน 2549 จำนวนพิมพ์ 4,000 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ISBN 974-449-304-6

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า

47/101 อาคารศูนย์สัมมนา 3 ชั้น 5 ในบริเวณสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน

หมู่ 4 ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอมะขาม จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0-2527-7830-9 โทรสาร 02-968-9144

<http://www.kpi.ac.th>

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

นางสาววีรพรณ ใจมั่น

พิมพ์ที่

ส.เจริญการพิมพ์

1510/10 ถนนประชากรราษฎร์สาย 1 แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800

โทรศัพท์ 0-2913-2080 โทรสาร 0-2913-2081

นางจรินทร์พร เสนีวงศ์ ณ อยุธยา ผู้พิมพ์โฆษณา

ราคา 50 บาท

คำนำ

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับ เครือข่ายพัฒนาการปกครองท้องถิ่นหลายองค์กร ได้แก่ อนุกรมการศึกษากองการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ จัดงานโครงการเวทีท้องถิ่น ครั้งที่ 4/2549 เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด” ในวันจันทร์ที่ 17 กรกฎาคม 2549 เวลา 09.00 - 16.00 น. ณ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ หลักสี่ กรุงเทพมหานคร และในการจัดงานวันนั้นได้รับเกียรติจากวิทยากรผู้ทรงเกียรติหลายท่าน ไม่ว่าจะเป็นศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี, ดร.เพชรรา พิพัฒน์สันติกุล รองผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และ ดร.เจือจันทร์ จงสถิตย์อยู่ อดีตผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูปการศึกษา, รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า และ นายวิฑูรย์ ชาติปฏิมาพงษ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และ นายกสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย และรองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล รองผู้อำนวยการสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ

ทั้งนี้ สำหรับเอกสารวิชาการฉบับนี้ เป็นการถอดบทปฐกถาของศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เรื่อง “การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นบทปฐกถาที่สะท้อนให้เห็นถึง

หลักการ แนวคิด สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน พร้อมด้วยข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการบนพื้นฐานของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม และประการสำคัญบทปาฐกถานี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงรูปธรรมในการจัดการศึกษาบนฐานปรัชญาและแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” อันเป็นกระแสพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น เห็นว่า บทปาฐกถาพิเศษนี้ ควรค่าต่อการศึกษา และการเรียนรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ สาธารณชนทั่วไป จึงได้จัดพิมพ์ เผยแพร่ในครั้งนี้

วิทยาลัย ฯ ไคร้ขอขอบพระคุณองค์ปาฐกถาพิเศษ ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ที่ให้เกียรติในการเป็นวิทยากร และขอขอบพระคุณที่ท่านได้ช่วยจุดประกายความคิด ความสร้างสรรค์ และพลังในการสรรค์สร้าง และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นการศึกษาของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น

กันยายน 2549

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง
“การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน”
โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย
17 กรกฎาคม 2549

ท่านอัคร ตันตีสุนทร ท่านรองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย ท่านประธานสมพันธ์โรงเรียนมัธยม ท่านนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้อำนวยการโรงเรียน และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

ผมจะขออนุญาตเรียนความเห็นสัก 2-3 เรื่องด้วยกัน คือ เรื่องแรก เรื่องการศึกษาว่ามีผลต่อประชาชนอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะการศึกษาที่มีคุณภาพ เรื่องที่สอง คือ จะพูดถึงการศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องที่สามคือ อยากจะฝากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการบริหารการศึกษา และถ้ามีเวลาจะพูดเรื่องทศพิธราชธรรมนิดหน่อย ถ้าไม่มีเวลาก็แล้วไป จะพยายามให้จบภายในเวลาที่กำหนด ตรงนี้เป็นกรอบความคิดและอยากให้เราเรามองภาพกว้าง เมื่อครู่คุยกับรองศาสตราจารย์วุฒิสารแล้วได้ความเห็นเห็นว่า

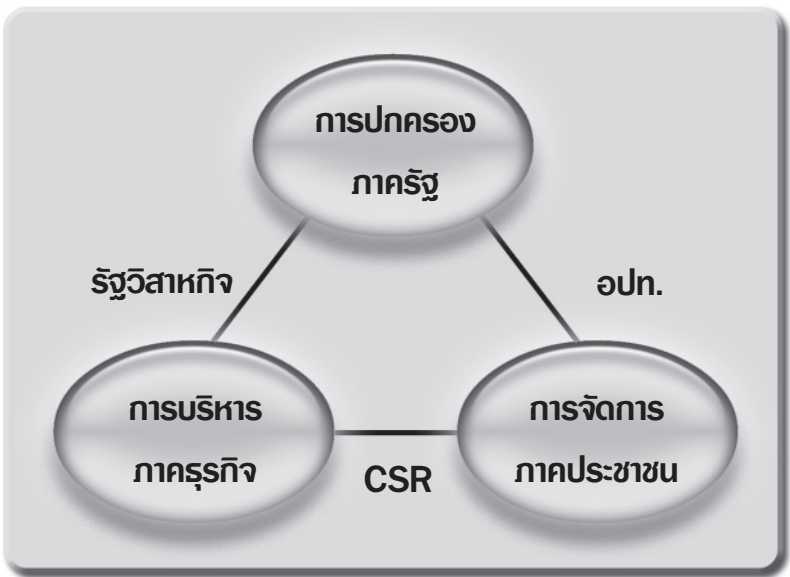
ผมเอง ผมสนใจในโครงสร้างของสังคมไม่ว่าโครงสร้างไทยหรือในประเทศใดก็ตาม แล้วเราแบ่งหน้าที่กัน มีภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน ทั้ง 3 ภาค ต้องมีการออกแบบการบริหารจัดการ เป็นการออกแบบระบบ (system design) ไม่เช่นนั้นจะไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีเป้าหมาย ไม่อย่างนั้นจะเปลืองและซ้ำซ้อน จะมั่วและเลอะเทอะ เพราะฉะนั้น ต้องมีการบริหารจัดการที่ต้องออกแบบ ต้องอาศัยองค์ความรู้ องค์ความรู้นี้มาจากที่ไหน ก็มาจากการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย มาจากการศึกษาเปรียบเทียบ ตัวอย่างเช่น ถ้าเราจะพูดถึงการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรามีความรู้พอหรือยังในเรื่องการจัดการศึกษา

เรามีประวัติศาสตร์ของเราเอง นานพอหรือไม่ เรามีกี่โรงเรียนที่ทำแล้ว แล้วทำแล้วได้ดีหรือไม่ ตั้งแต่สมัยโน้นจัดกันมาจนถึงสมัยนี้ ประเทศเราจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เราออกแบบกันได้อย่างไร มีความรู้พอหรือยัง ถ้าไม่พอทางหนึ่งที่จะทำได้คือ ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่เขาทำมาแล้ว ต้องศึกษาเปรียบเทียบกับเขาทำมาแล้ว ว่าทำไมเขาถึงทำ เวลาเขาทำเขาออกแบบอย่างไร ทำไมเขาออกแบบอย่างนั้น แล้วเมื่อเขาออกแบบบริหารไปสักพักหนึ่งแล้วเกิดความสำเร็จ และความล้มเหลวอย่างไรบ้าง เพื่อเราจะได้ไม่ไปซ้ำกับความล้มเหลวที่เขาเคยผ่านมาแล้ว อย่างนี้เป็นต้น ตรงนี้จะเป็นองค์ความรู้ เมื่อเราได้องค์ความรู้นี้มาแล้ว เราก็มาออกแบบบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ อันนี้คล้ายๆ กัน ตรงนี้คือ หลักความคิดของผมกับสิ่งที่เราพูดกันอยู่ในศาสตร์ของการปกครองภาครัฐทั่วโลกได้เรียนรู้มาเป็นร้อยๆ ปี ตั้งแต่มีราชอาณาจักร มีประเทศ มีอะไรก็เรียนรู้กันมาแล้ว กลั่นกรองออกมาเป็น

หลักสูตร ตรี โท เอกทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์บ้าง ส่วนทางบริหาร
 ธุรกิจก็เหมือนกัน ก็ทำมาค้าขายกันมานานแล้วกลั่นกรองเป็นองค์ความรู้
 เป็นตรี โท เอกด้านการบริหารธุรกิจ MBA BA BBA มากมาย แล้วก็สอน
 ทั่วโลกตอนนี้ แต่การจัดการภาคประชาชนที่ออกมาเป็นศาสตร์ทางตะวันตก
 คงมีบ้าง แต่ไม่ได้ออกมาเป็นเรื่องราวมากเท่ากับอีก 2 ภาค แต่ภาค
 ประชาชนนี้ในแต่ละประเทศก็คงมีการพัฒนามาได้บอกว่าองค์กรภาค
 ประชาชนไม่มี มีมาตั้งแต่โบราณ เราก็จัดการกันมาเป็นแบบโบราณๆ สมมติ
 ว่าในชุมชนหนึ่ง มีบ้าน มีโครงสร้าง มีองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์ภายในชุมชน
 อย่างนี้ มี ของเรามี แล้วเราทำได้ดีด้วย ในชุมชนต่างๆ เขาจะรวมตัวกันมา
 เป็นร้อยๆ ปี แบบนี้ยังมีอยู่ อยู่กันแบบเอื้อเฟื้อกัน อยู่กันแบบพี่ๆ น้องๆ มี
 น้ำใจแก่กัน แต่ตอนหลังโครงสร้างทางสังคมมีความสลับซับซ้อนมากกว่านั้น
 มีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาในสังคมมากมาย ต้องการจัดการระบบองค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่น

“การศึกษา คือ การสร้างคน เป็นการพัฒนาประชาชน”

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจารย์วุฒิสารบอว่าอยู่ตรงกลางๆ จริงๆ ควรอยู่ในระบบบริหารจัดการภาครัฐแต่ก็ไม่เชิง ไม่เหมือนการปกครองในเรื่องของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับส่วนกลาง มันไม่เหมือนอย่างนั้น ตรงนั้นก็พูดกันชัดแต่พอมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมา มีองค์การบริหารส่วนตำบล มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นมา เทศบาลมีมานานแล้ว มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ค่อนข้างจะลงตัว แต่พอมาถึงองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นของใหม่ขึ้นมา มันมาทับซ้อนหรือไม่ ยังแยกอยู่ส่วนตัวหรือไม่ ตรงนี้องค์ความรู้ที่พัฒนาเพื่อที่จะเข้าใจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วดูว่าไปมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการบริหารส่วนภูมิภาคหรือมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการบริหารส่วนกลาง อันนี้เป็นอันที่เราต้องช่วยกันศึกษา หาองค์ความรู้ ออกแบบให้ลงตัวให้ได้ ไม่ใช่ไปขัดแย้งกัน แล้วจะมีปัญหากันอยู่ตลอดเวลา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้ชิดประชาชนมาก อยู่บนพื้นฐานของประชาชน แล้วการศึกษาจริงๆ เป้าหมายอยู่ตรงนี้ ภาคธุรกิจจะมาช่วยจัดการศึกษา ภาครัฐจะมาช่วยจัด เชิญได้ แต่เป้าหมายแล้ว อยู่ตรงที่การพัฒนาประชาชน “การศึกษา” คือ การสร้างคน เป็นการพัฒนาประชาชน ตรงนี้ ทุกประเทศเขาก็ยอมรับ เหตุที่เขายอมรับกัน เพราะเขาสรุปว่าการศึกษามีคุณภาพจะช่วยมาก ไม่ใช่จะช่วยเฉพาะปัจเจกเท่านั้น

Quality Education would help in

1. Eradication of poverty,
2. Leading a healthy life,
3. Supporting democracy and good governance
4. Sustainability of natural resources.

UNESCO

ประเด็นนี้ UNESCO เขาสรุปไว้เกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษา (quality of education) ว่า การศึกษาที่มีคุณภาพ จะช่วยเรื่องต่อไปนี้ อันที่หนึ่ง กำจัดความยากจน การศึกษาจะให้ความรู้ ให้วิชาชีพ ให้ทักษะวิชาชีพ แล้วเอาวิชาชีพนั้นไปทำมาหากิน ไปรบความยากจน เพราะฉะนั้น การศึกษาที่มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างมาก ทุกประเทศบอกว่าจำเป็นมาก แล้วทุกประเทศก็จะทุ่มเทตรงนี้ ทุกภาคส่วนเพื่อจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพราะเรารู้ว่า อันนี้คือเป้าหมายหลักของการขจัดความยากจนที่ต่อเนื่องยืนยาวที่สุด ตรงนี้ฝากไว้ว่า เรื่องการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำคัญเหลือเกิน เพราะมันช่วยจุดนี้ อีกประการหนึ่งเขาบอกว่่านอกจากนั้นยังไม่พอ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพทำให้ประชาชนมีความสุขที่ดี เพราะเขาถึงความรู้ เขาถึงทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง สุขภาพของสมาชิกในครอบครัว มีลูกก็ดูแลลูกเป็น มีพ่อแม่ ปู่ย่าตายายแก่ตัวลงก็ดูแลได้ ตัวเองยังหนุ่มแน่นทำงานอยู่ก็รู้จักดูแลสุขภาพตัวเองขึ้นมา

องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของคำว่า “มีสุขภาพดี” ไว้ 4 ด้าน คือ มีสุขภาพกายที่ดี มีสุขภาพจิตที่ดีในโลกแห่งความเป็นจริง ไม่ได้อยู่ในโลกแห่งความหลอกลวง มีสุขภาพสังคมที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อยู่ในบ้านก็เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวอยู่ในชุมชนก็เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน องค์กร มูลนิธิ สมาคมต่างๆ แล้วอีกอันคือ มีสุขภาพทางจิตวิญญาณที่ดี ซึ่งอาจจะแปลว่ามีสุขภาพทางศีลธรรมที่ดี หรือสุขภาพสติปัญญาที่ดีก็ได้ ก็เป็นอันที่เพิ่มเข้ามา เพราะฉะนั้นการมีสุขภาพที่ดีทั้งหลายต้องอาศัยพื้นฐานทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เท่านั้นยังไม่พอ

Healthy:

- (1) Physical Health
- (2) Mental Health
- (3) Social Health
- (4) Spiritual (moral, intellectual)

(WTO)

ประการที่สาม เขายังบอกว่า การศึกษาที่มีคุณภาพข้อสาม ช่วยสนับสนุนประชาธิปไตยและสนับสนุนธรรมาภิบาล ที่เราเรียกร้องกันทั้งโลกว่าเราอยากได้ประชาธิปไตย เราเรียกร้องกันทั้งโลกว่าอยากได้ธรรมาภิบาล ทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคประชาชน อยากมีธรรมาภิบาล ซึ่งจริงๆ แล้วกุญแจสำคัญคือการมีการศึกษาที่ดี

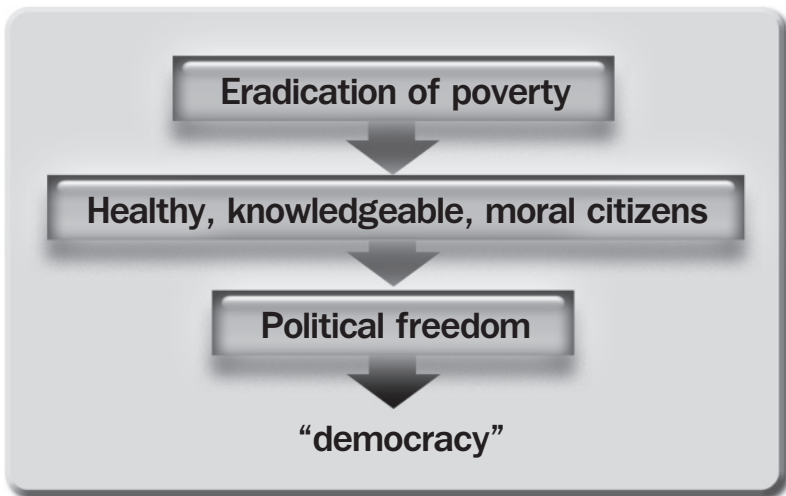

ผมเองก็นึกไม่ออก กระทั่งมีอยู่ครั้งหนึ่ง เมื่อเดือน
ที่แล้วขึ้นเวทีกับท่าน ดร.สุเมธ ที่มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ ดร.สุเมธพูดในที่ประชุม ขออนุญาตแล้วว่า
มีวันหนึ่งท่านกับกลุ่ม กปร. (คณะกรรมการพิเศษเพื่อ
ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ) ไปถวายงานพระเจ้าอยู่หัว
ที่หัวหินแล้วมีเจ้าหน้าที่จัดเก้าอี้ให้พระองค์ประทับนั่ง แต่อย่างที่เคย พระองค์
จะไม่ประทับนั่งที่เก้าอี้ จะลงมาประทับนั่งพื้นกับเจ้าหน้าที่ แล้วเอาแผนที่มากาง
ดูรูปกันว่าโครงการนี้ไปถึงไหน มีอยู่วันหนึ่งท่านประทับนั่งเสร็จก็ยังไม่พูด
เรื่องโครงการ ท่านหันพระพักตร์ไปมองที่เก้าอี้อยู่พักหนึ่ง แล้วท่านก็หันกลับ
มารับสั่งกับพวกข้าราชการที่กำลังจะถวายงานอยู่ พระองค์ทรงแล้วชี้ไปที่
พระเก้าอี้แล้วบอกว่า เป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้นลำบาก เหนื่อยยาก เพราะว่าต้อง
ต่อสู้กับความยากจนของประชาชนและถ้าเอาชนะความยากจนได้จึงจะทำให้
เขามีอิสระทางการเมือง และถ้าเขามีอิสระทางการเมืองได้จึงจะได้
ประชาธิปไตยที่แท้จริง

ผมโยงสามอัน ผมโยงว่าอันที่หนึ่งต้องขจัดความยากจน แล้วถ้าเรา
เอาการศึกษาที่มีคุณภาพใส่เข้าไป เขาจะเป็นประชาชนที่มีสุขภาพดีทั้ง 4 ด้าน
มีความรู้และมีศีลธรรม ตรงนี้ทั้งหมดประชาชนที่ดีมีสุขภาพที่ดีทั้ง 4 ด้าน จึง
จะนำไปสู่ความเป็นอิสระทางการเมือง ไม่ต้องขายเสียง เมื่อไม่มีคนขายเสียง
คนซื้อเสียงก็ลำบากขึ้นมา มีอิสระ ไม่ถูกหลอกง่าย มีเหตุมีผลในการตัดสินใจ
ทางการเมือง เพราะมนุษย์ในสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองอยู่แล้ว แล้ว
จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ตอนแรกผมโยงไม่ออก พอฟัง
ดร.สุเมธเล่าแล้วมันเป็นความจริง แล้วตรงกับที่ทาง UNESCO เขาบอก ที่
แรกบทความของ UNESCO การศึกษาที่มีคุณภาพจะนำไปสู่การสนับสนุน
ประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแล้วมันจะไปได้อย่างไร ตอนนั้นเข้าใจแล้ว ผม

ขออนุญาตนำกราบเรียนผู้มีเกียรติในวันนี้ว่าถ้าเราช่วยกันจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ แล้วจะนำไปสู่ประชาธิปไตยที่เราอยากได้ นำไปสู่ธรรมาภิบาลที่พวกเราอยากได้ ทำอะไรโปร่งใส แต่ต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างถ้วนทั่ว

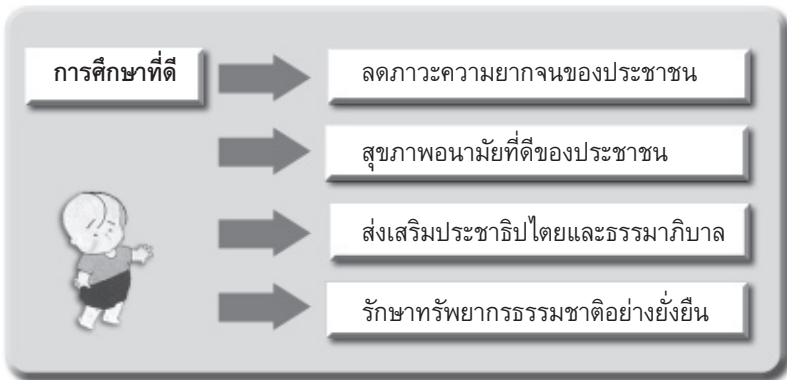

และประการสุดท้าย เขาบอกว่าการให้การศึกษามีคุณภาพแก่ประชาชนจะช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนได้ ไม่ใช่บอกว่าจะไปขายที่ดินแถวเกาะสมุยบนอินเทอร์เน็ตโดยที่เจ้าของประเทศกึ่ง มั่นขาดจริงขาดแคลนตรงไหน ขาดคุณภาพการศึกษา (quality of education) เมื่อสัก 4-5 ปีที่แล้ว สภาการศึกษาเคยบอกผมว่า คนบ้านนอก คือจริงๆ ของเราเป็นสามนครา ประเทศไทยมี 1) กรุงเทพฯ 2) ในเขตเทศบาล 3) นอกเขตเทศบาล ดูเรื่องหนี้สินก็ได้ เอามาเฉลี่ยแล้วสามส่วนนี้จะต่างกัน เอากการศึกษาก็ได้ ก็ต่างกัน เอาเรื่องรายได้ก็ได้ ก็ต่างกัน เอาวิถีชีวิตก็ได้ ก็ต่างกัน วิถีชีวิตก็ต่างกัน เมื่อเร็วๆ นี้ มี ABAC เขาสำรวจเด็กอายุ 18-23 ปี ว่ามีวิถีชีวิตอย่างไร ในสามนครานี้ เด็กในกรุงเทพมหานคร เด็กในเขตเทศบาล เด็กนอกเขตเทศบาล

ต่างกันเพราะเราจัดสิ่งแวดล้อมทั้ง 3 แห่งนี้ไม่เหมือนกัน เด็ก กทม. ใช้เวลา
มากที่สุดในการค้นหา ร่องลงมากคือ เล่นเกมคอมพิวเตอร์ ร่องลงไปคือ โทรศัพท์
มือถือ ร่องลงไปคือ อ่านหนังสือ ส่วนเด็กบ้านนอกไม่มีศูนย์การค้า ไม่มี
คอมพิวเตอร์ น้อยคนมีมือถือ เด็กก็ใช้เวลาอ่านหนังสือมาก อย่างนี้เป็นต้น

เรื่องการศึกษาก็เหมือนกัน ผมเคยได้รับการบอกเล่าเมื่อหลายปีมาแล้ว
ตัวเลขอาจจะเปลี่ยนไปแล้วว่า ลำดับการศึกษาเฉลี่ยของคนบ้านนอก 3 ปีเศษ
คือ ประถมศึกษาปีที่ 3 บางคนไม่ได้รับการศึกษาก็มีอีกมาก ในเขตเทศบาลก็
7 ปี สองเท่าของคนบ้านนอก ส่วนใน กทม. ก็ 12 ปีเศษ เกินมัธยมปลายไป
เพราะฉะนั้นตรงนั้นที่เราจะต้องทำมีอีกมากเรื่องการศึกษา เรื่องคุณภาพ
การศึกษา ผมพูดมาหลายเวที หลายปีแล้ว เวลาประมาณ 11 นาฬิกาจะมี
รองผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(สมศ.) มาคุยให้ฟัง ผมจะเข้าไป แต่ผมจะกราบเรียนว่ากลไกของการ
ควบคุมคุณภาพการศึกษา มีตั้งแต่ระดับโรงเรียน ตั้งแต่เขตพื้นที่การศึกษา ระดับ
ชาติ จริงๆ มีระดับนานาชาติด้วย เช่น การจัดระดับ (ranking) การศึกษา
ของเด็กทั่วโลก อันนั้น อยู่นอกเหนือสิ่งที่เราพูดกันในวันนี้ อยากจะกราบ
เรียนเฉพาะ 3 ระดับ

เมื่อสักครู่นี้ผมกราบเรียนว่า ถ้าเราจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึง จะเกิดมรรคผลมหาศาล 4 ด้านด้วยกัน เรามีกลไกในระบบการศึกษาปัจจุบัน แต่ท่านจะใช้หรือไม่เท่านั้นเอง **อันที่หนึ่ง** คือ ในระดับโรงเรียนสำคัญ คือ กรรมการโรงเรียน ถ้ามาสนใจและใส่ใจดูแลเรื่องคุณภาพการศึกษาจะมีประโยชน์มหาศาล หากระเบียบวาระการประชุมของกรรมการโรงเรียนประมาณร้อยละ 50 พูดถึงเรื่องคุณภาพการศึกษาจะมีประโยชน์มหาศาล และตอนนี้ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปบริหารโรงเรียน ผมอยากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้นโยบายในเรื่องของคุณภาพของการศึกษาเป็นหลัก ผู้บริหารโรงเรียนจะได้เอาไปทำและต้องสนับสนุนด้วย ไม่ใช่ให้เฉพาะนโยบาย ทรัพยากรต้องลงไปด้วย ครุมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ มีคุณภาพดีพอหรือไม่ ถ้าไม่ดีจะอย่างไร และช่วยกันได้อย่างไร อุปกรณ์การเรียน การสอนเป็นอย่างไร สิ่งต่างๆ เหล่านี้ช่วยกันได้

อันที่สอง คือ แนวทางในการพัฒนาครูและการบริหารหลักสูตร ทุกปีสภาการศึกษาเขาพิมพ์เป็นเล่ม ถ้าใครสนใจก็เชิญไปขอได้ อาจจะมีเหลืออยู่ คือ การพัฒนาครูกับการบริหารหลักสูตร เพื่อเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่นี้เหนือระดับโรงเรียนมา คือ เขตพื้นที่ ตอนหลังเรามีการสอบระดับชาติกลับมาอีกที เรื่องระดับชาติ เรามี สมศ. เรื่องการสอบระดับชาติ ในสมัยก่อนเรามีการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เหมือนกัน แต่เราแบ่งเป็นประถมศึกษาปีที่ 4 กับมัธยมศึกษาปีที่ 8 แล้วรัฐบาลในสมัยนั้นโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดสอบระดับชาติ 2 ช่วงชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 4 และมัธยมศึกษาปีที่ 8 สมัยผมเด็กๆ เราสอบประถมศึกษาปีที่ 4 กับมัธยมศึกษาปีที่ 8 เป็นข้อสอบจากกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง O-net เป็นเรื่องแปลก เป็นเรื่องทีกลับมาอีกที เพราะว่า 20 ปีแล้วที่ไม่ได้ทำ เลยและหมด การศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ไม่เหมือนกันเลย ต่างคนต่างไม่เชื่อ GPA เพราะวัดกันคนละไม้บรรทัด ต่อไปนี้เราจะ

กลับไปทำเหมือนที่บรรพบุรุษการศึกษาเราเคยทำ คือ มีการวัดผลสัมฤทธิ์ตามช่วงชั้น คือ O-net นั้นเอง เราต้องช่วยกัน ช่วยให้มีการจัดการศึกษาตามช่วงชั้นเหมือนสมัยก่อนที่เราเคยทำกัน ประถมศึกษาปีที่ 4 กับมัธยมศึกษาปีที่ 8 มีการติดบอร์ดโดยอาสาสมัคร ๗ 50 คน สายศิลป์ ๗ 50 คน ผมก็เรียนกับสำนักงานทดสอบทางการศึกษาว่าอย่าเอาคนเลย เอาโรงเรียนดีกว่า เทียบนี้สอบ O-net เป็นครั้งแรกในประเทศ หลังจากหยุดไป 20 กว่าปี จึงได้มีการประกาศว่าภาษาอังกฤษ 50 โรงเรียนแรกคือโรงเรียนอะไร ไทยคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แล้วรวมทั้งประเทศเราเป็นอย่างไร แล้วในแต่ละโรงเรียนเป็นอย่างไร ในแต่ละเขตพื้นที่เป็นอย่างไร ในกลุ่มเขตพื้นที่ในจังหวัดหนึ่งๆ เป็นอย่างไร คะแนนเฉลี่ยของทุกวิชาจะได้ทั้งหมด จะได้เอามาทำอะไร ไม่ได้เอามาชนกัน เอามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สมมติว่า ศรีสะเกษของเรามีโรงเรียนมัธยมเท่านี้กี่โรง ก็ว่ากันไป เราเฉลี่ยวิชาภาษาไทยทั่วประเทศ เป็น 48 คะแนน นี่ไม่ถึง 50 คะแนน ศรีสะเกษจะอยู่ตรงไหน เรา 70 คะแนนหรือ 23 คะแนน ถ้า 23 คะแนน กลุ่มเขตพื้นที่ในจังหวัดกับเขตพื้นที่เฉพาะในแต่ละพื้นที่ต้องออกมาพัฒนาคุณภาพครูสอนภาษาไทย การเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนในศรีสะเกษ หรือถ้าออกมาบอกว่าคณิตศาสตร์ดีมาก สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ คณิตศาสตร์ทั่วประเทศ 20 คะแนน ใน 100 ปีต่อไป เราจะทำอย่างไรให้สูงกว่าเดิม อันนี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้ทุกปี กรรมการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน เอาผลของการสอบระดับชาติมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่าออกมาแก้ตัว แก้ตัวไปไม่เกิดประโยชน์ แต่ออกมารับเอาผลนั้นไปพัฒนา จะเกิดผลแก่เด็ก แก้ตัวเป็นการแก้หน้าของผู้ใหญ่ แต่ถ้าแก้ไขเป็นการเพิ่มคุณภาพให้แก่เด็ก เราจะเอาอะไร แก้ตัวหรือแก้ไข ผมขอวิงวอนว่าถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นการศึกษาคุณภาพ

อันที่สาม ขอให้ใช้เครื่องมือพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งมีทั้งโรงเรียนในระดับเขต ระดับชาติมีหมดแล้ว เราพร้อมหรือไม่ ใจเรามีจิตสำนึกหรือไม่ที่จะทำตรงนี้ ถ้าใครอ่านหนังสือพิมพ์มติชนวันนี้ ในหน้าตรงกลาง ผมจำไม่ได้ อาจารย์สมศรีพูดถึงเรื่องจิตสำนึกของผู้บริหารการศึกษาในประเทศต่างๆ นำอ่านมาก อาจารย์สมศรีบอกว่าไม่มีอะไรยากเลยในระบบการศึกษามีแต่เพียงว่าผู้รับผิดชอบการศึกษามีจิตสำนึกหรือไม่เท่านั้นเอง ผมจะหยุดเรื่องคุณภาพการศึกษาไว้เท่านี้ กราบเรียนว่ามีกลไกอยู่แล้ว พูดกันมานานแล้ว นี่คือภาพใหญ่ ท่านทั้งหลายที่รับผิดชอบต้องเอาไปคิดให้คิดว่าเราจะทำการศึกษตามนี้หรือไม่ อันนี้เป็นของที่อุดรที่เมื่อสักครู่ผมกราบเรียนว่าอยู่ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน รูปแบบต้องเชื่อมโยงระหว่างการปกครองภาครัฐ

องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมี 75 แห่ง เทศบาลอีก 1,000 กว่าแห่ง องค์กรบริหารส่วนตำบลอีก 6,000 กว่าแห่ง ที่อุดรใหญ่มาก ครอบคลุมมาก แต่นอกจากตัวเลขแล้วจะได้แนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ระบบการบริหารจัดการที่ออกแบบเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการภาครัฐแต่เป้าหมายและการปฏิบัติต้องอยู่ที่ภาคประชาชน ต้องเพื่อภาคประชาชน การจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลับมาที่เรื่องพื้นฐาน เรื่องการเรียนรู้คืออะไร เพื่อจะได้เข้าใจไปได้ การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมคน เป็นการเปลี่ยนคน เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนอยู่ 3 ประการ เกิดความรู้ชุดใหม่ เกิดทักษะใหม่ เกิดระบบคุณค่า คุณธรรมใหม่ การเรียนรู้มีความหมายแค่นี้ ทุกประเทศในโลก ไม่เฉพาะคน สัตว์ที่เราฝึกให้เรียนรู้ก็เหมือนกัน ได้ความรู้ใหม่ ได้ทักษะใหม่ กลับมาที่คนก็แค่นี้ขึ้นอยู่กับหลักสูตร

การเรียนรู้

คือ กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน 3 ประการ

1. เกิดความรู้ชุดใหม่
2. เกิดทักษะใหม่
3. เกิดระบบคุณค่า - คุณธรรมชุดใหม่

หลักสูตรมีวัตถุประสงค์ คือ ให้เรารู้อะไรใหม่ เขาทำอะไรใหม่ได้ อยากให้เขามีระบบคุณธรรมอะไรใหม่ ก็ใส่ลงไปหลักสูตรแล้วจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เขาเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เช่น มาสัมมนาในวันนี้ ผมไม่ทราบว่าที่อุดรมีวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้อะไรบ้างในวันนี้ เพราะในวันนี้ เข้า-ป่าย อยากให้ได้ทักษะอะไรใหม่ เราอยากได้ระบบคุณค่า คุณธรรมอะไรใหม่ๆ ก็ใส่มาในการเรียนรู้ ดังนั้น ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดการศึกษาต้องลงไปถึงผู้เรียนแต่ละคน ต้องให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในผู้เรียนแต่ละคนในท้องถิ่นของท่าน ในแต่ละระดับหลักสูตร

**“ผมอยากให้
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ให้นโยบายในเรื่องของคุณภาพ
ของการศึกษาเป็นหลัก”**

คุณภาพการศึกษา

โรงเรียน

- คณะกรรมการโรงเรียน
- พัฒนาครู-บริหารหลักสูตร

เขต

- เขตพื้นที่
- กลุ่มเขตพื้นที่ในจังหวัด / ภาค

ชาติ

- สมศ.
- การสอบระดับชาติ

**“การศึกษาต้องลดอัตรา
เป้าหมายของการศึกษา คือ
การลด ไม่ใช่การเพิ่มอัตรา”**

การศึกษาคืออะไร การศึกษา คือ ระบบที่ออกแบบมา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การศึกษาปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เฉพาะก็เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กเล็ก อนุบาลทั้งหลาย ดังนั้นเราจะไม่จัดสอบ ตอนนี้อยู่ถึงขนาดโรงเรียนอนุบาลบางแห่งมีการรับปริญญาเด็กด้วย เราต้องพยายามดึงหรือลดความเพี้ยนออกไป เป็นสังคมของการลอกแบบของการเอาแบบทั้งต่างประเทศและทั้งในประเทศเองโดยไม่รู้เหตุตุผล โดยไม่รู้ตัว ความมีเหตุมี

ผลตรงนั้นจึงมีเด็กอนุบาลรับปริญญา ก็ได้เงินไปหลาย ทั้งชุดต่างๆ เป็นการเตรียมเด็ก แต่ในขณะที่เดียวกันไปทำลายเด็ก ทำลายให้เด็กมีความเห่อเหิม มีอีโก้ขึ้น มีอึดตาสูง การศึกษาต้องลดอึดตา เป้าหมายของการศึกษา คือ การลด ไม่ใช่การเพิ่มอึดตา ยิ่งจบปริญญาเอกยิ่งต้องอ่อนน้อมถ่อมตนให้มากๆ แต่ถ้าเราไปสร้างระบบตรงนั้นให้เพิ่มอึดตามันผิด ไม่อย่างนั้นมนุษย์อยู่ร่วมกันไม่ได้ ยิ่งปริญญาเอกยิ่งอึดตา 5 + อยู่กับใครก็ได้ อึดตามันขวางไว้หมด สร้างห้องให้ใหญ่เท่าใดก็ได้ มีปริญญาเอก 5 คน ก็คับห้องแล้ว เพราะฉะนั้น การศึกษาต้องลดอึดตา ปฐมวัยนั้น ต้องเตรียมพร้อมเด็ก เตรียมพร้อมทั้งความรู้ ทักษะทางสังคม ซึ่งเขาต้องการมาก เรื่องความรู้ไม่ต้องเน้นเท่าใด ยกเว้นความรู้ทางสังคม แล้วทักษะเรื่องสังคมสำคัญมาก ต้องรู้จักคบเพื่อน รู้จักให้อภัยเพื่อน เขาเน้นมาก แล้วอีกอย่างหนึ่งคือ ระบบคุณค่า คุณธรรมให้เด็กเล็ก ให้เด็กรู้จักขอโทษ รู้จักขอบคุณ รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ต้องใส่เข้าไป แล้วตั้งแต่นี้ เอาไปใส่ตอนแก่ไม่ได้ผล

การศึกษา:

คือระบบที่ออกแบบมาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น

1. การศึกษาปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมเด็กเล็ก
2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างพลเมืองดี
3. การอาชีวศึกษา เพื่อผลิตช่างฝีมือต่าง ๆ
4. การอุดมศึกษา เพื่อผลิตนักวิชาการและนักวิชาชีพ
5. การศาสนศึกษา เพื่อผลิตศาสนทายาท

ชั้นพื้นฐานทั่วโลกนี้จะจัด 12 ปีเป็นส่วนใหญ่ บางประเทศจัด 11 ปี บางประเทศจัด 13 ปี การศึกษาชั้นพื้นฐานเพื่อสร้างพลเมืองดี ที่เรাজัดตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 สมัยก่อนเราบอกประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 แล้วมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 8 รวมกัน 12 ปี ตอนนี่แบ่งเป็น 6 คือ ประถมศึกษา 1 - 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 เป็น 12 ปีเหมือนกัน ของเราการศึกษาชั้นพื้นฐานเรাজัด 12 ปี เหมือนกัน ที่มีประถมศึกษาปีที่ 7 เราก็มัธยมศึกษาปีที่ 5 (มศ. 5) จำได้หรือไม่ บางคนอาจจะจบตอนสมัยนั้น แต่รวมแล้ว 12 ปี เราอยากจัดขึ้นมาเพื่อให้เด็กไทยโตขึ้นเป็นพลเมืองดี พลเมืองดีที่ผมพูดถึงเมื่อครู citizen healthy knowledgeable moral คือเป็นพลเมืองที่มีสุขภาพจิต สุขภาพสังคม สุขภาพศีลธรรมดี เป็นพลเมืองที่มีความรู้ เป็นพลเมืองที่มีศีลธรรม แล้วเราอยากให้คนไทยในอนาคตเป็นอย่างไร เราก็เอามาใส่ไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษา ประทานโทษถ้าเราบอกว่าให้มันเขี้ยว ชี้โก่ง ก็ใส่ลงไปในหลักสูตร วิธีเขี้ยว วิธีแหลม วิธีชี้โก่ง หลักสูตรนี้สำคัญมาก

ผมเคยคุยกับนักสร้างหลักสูตรของเกาหลีใต้ เขาบอกว่าประเทศผมตั้งแต่ประวัติศาสตร์อยู่ที่ท่ามกลางมหาอำนาจ แล้วมหาอำนาจเข้ามายึดครองประเทศผมตลอด ทางตะวันตกมีจีนเข้ามายึดผม ทางเหนือมีรัสเซียเข้ามายึดผม ทางตะวันออกมีญี่ปุ่นก็มายึดผม ทางใต้มีอเมริกาก็อุตสาหกรรมเรือมายึดผมไว้ ดังนั้นหลักสูตรชั้นพื้นฐานของผมต้องมีส่วนที่บอกให้เด็กเกาหลีได้รักชาติไม่อย่างนั้นชาติผมโดนยึดไปหมดแน่นอน เขาบอกว่าต้องสร้างความรักชาติเกาหลีได้รักชาติ สำหรับประเทศสิงคโปร์ ผมเคยคุยกับนักสร้างหลักสูตรสิงคโปร์ก็พูดเหมือนกัน บอกว่า ประเทศผมเป็นเกาะเล็ก น้ำจืดก็ไม่พอกินต้องไปซื้อมาเลเซีย ปลุกผักยังไม่พอกินเพราะที่น้อย ต้องสร้างสมองเพราะไม่มีที่ทำกินต้องสร้างสมอง แล้วให้หาเงินเก่งๆ แล้วไปลงทุนในประเทศต่างๆ มากๆ ซื้อโรงแรมเมืองไทย ซื้อโรงพยาบาลในเมืองไทย เป็นต้น แม้เขาเก่ง เขาสร้าง

คนเก่งๆ มา แต่ตอนหลังมาเขาประเมินว่า ตอนนี่คนสิงคโปร์เขามีปัญหาแล้ว เด็กสิงคโปร์เก่งที่สุดในอาเซียน คนสิงคโปร์รวยมากที่สุดในอาเซียน ธรรมชาติของ สิงคโปร์อันดับ 1 อันดับ 2 ของโลก แต่คนสิงคโปร์เป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่สมบัติสาธารณะหรือเห็นแก่ประเด็นสังคมคิดแต่เอาตัวรอดเท่านั้น เขาเลยต้องมาปรับวิธีการเรียนการสอนในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ต้องมาปรับตรงนี้ ผมถามว่าแล้วทำอย่างไร เขาออกเป็นนโยบายของชาติเลยว่า เด็กในทุกชั้นต้องร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์ แล้ว เขายกตัวอย่างให้ดูผมว่าไม่แล้ว คำถามกลับมาว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรือพื้นฐานของหลักสูตรคืออะไร เพื่อสร้างพลเมือง เราอยากให้พลเมืองไทยรู้อะไรที่ใส่ลงไปหลักสูตร เราอยากให้พลเมืองไทยทำอะไรเป็น ก็ใส่เข้าไปในหลักสูตร เราอยากให้พลเมืองไทยมีระดับคุณธรรมทำอย่างไร เช่น ระบบคุณค่าทางด้านประชาธิปไตยก็สอนไป ในหน้าที่พลเมืองอะไรก็ว่าไป หลักสูตรที่มีอยู่มันสะท้อนตรงนี้ เพื่อผลิตช่างฝีมือ เพื่อผลิตนักวิชาการ นักวิชาชีพ เพื่อผลิตหลักสูตรหรือระบบการศึกษา วัตถุประสงค์ของเขา

พวกเราวันนี้ เราพูดเรื่องการจัดการศึกษา เรื่องการรับโอนสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา กับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่ได้หมายความว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำการศึกษาในด้าน อาชีวะไม่ได้ ทำอุดมศึกษาไม่ได้หรือทำศาสนศึกษาไม่ได้ เพราะในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 เปิดทางให้หมดแล้ว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาอะไรก็ได้ ในระดับใดก็ได้ ประเภทใดก็ได้ และกรุงเทพมหานครเองก็กำลังจะสร้างมหาวิทยาลัยระดับ อุดมศึกษา เพราะกรุงเทพมหานครจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและระดับ

ปฐมวัยอยู่แล้วมากมาย ระดับอาชีวะก็มี แต่อันนี้กำลังจะจัดอุดมศึกษาซึ่ง
รัฐบาลก็รับแล้วด้วย เป็น Mega - Project อันหนึ่งคือ ตั้งมหาวิทยาลัยใน
กรุงเทพมหานคร จริงๆ เขาผลิตอยู่แล้ว ผลิตแพทย์ที่วชิรพยาบาล ผลิตพยาบาล
ที่วิทยาลัยการเรือน ผมก็บอกว่าดี บุคลากรที่จะบริหารเมือง แล้วส่งไปทำงาน
ตามเทศบาลต่างๆ เขาต้องการเหมือนกัน ถ้ากรุงเทพมหานครตั้งมหาวิทยาลัย
ขึ้นมาเพื่อผลิตบุคลากรบริหารเมือง เทศบาลต่างๆ กรุงเทพมหานคร
เมืองพัทธาก็ดี เพราะฉะนั้น เรื่องการจัดการศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องเปิดกว้าง
ไม่ใช่มุมแคบ

ตรงนี้อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นองค์กรบริหารส่วน
ตำบลรับศูนย์เด็กเล็กก็ดีหรือจะอนุบาลหรือว่าเป็นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด หรือ
เทศบาลมักจะจัดทำกัน ผมก็เอามากราบเรียนสั้นๆ ว่าการศึกษาปฐมวัย เด็ก
เจริญเติบโตได้ดีต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ และสภาวะที่เป็นทารกในครรภ์แม่ ดังนั้น
ถ้าจะสนใจต้องสนใจลงไปถึงสุขอนามัยของหญิงทั่วไป และหญิงมีครรภ์ อันนี้
หลายแห่งทำ ไม่ใช่เฉพาะในศูนย์เด็กเล็กเท่านั้น มองไปถึงชุมชนทั้งชุมชน
โดยเฉพาะในหญิงมีครรภ์ อันที่สอง การดูแลหลังคลอดจนอายุ 3 ขวบ จะมี
ศูนย์เด็กเล็กอยู่ มีการสอนต่างๆ แล้วจึงจะเข้ามาในระดับการศึกษาต่างๆ

“

การจัดการศึกษา

เป็นเรื่องที่ต้องเปิดกว้างไม่ใช่มุมแคบ

”

การศึกษาปฐมวัย

1. เด็กจะเจริญเติบโตได้ดีต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิและสภาวะที่เป็นทารกในครรภ์แม่
 - สุขอนามัยของหญิงทั่วไปและหญิงตั้งครรภ์
2. การดูแลหลังคลอดจนอายุ 3 ขวบ
 - ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก
3. ระบบการศึกษาปฐมวัย (4-6 ขวบ)
 - โรงเรียนอนุบาล

ส่วนที่พวกเรามีโรงเรียน 30,000-40,000 แห่ง โรงเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นประถมแล้วขยายไปเป็นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือว่าเป็นมัธยมอันนี้มีจำนวนสถานศึกษาต่างๆ กันที่มากที่สุด คือ ประถมศึกษาแล้วขึ้นไปมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกกลุ่มหนึ่งคือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 อีกกลุ่มหนึ่งมีเฉพาะมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีที่อยู่มาก มีไม่กี่แห่ง อันนี้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 4 ช่วงชั้น เป็นหลักสูตรต่อเนื่องกันทั้ง 12 ปี สารการเรียนรู้ 8 ประเภท ซึ่งเรารู้แล้ว เนื้อหาหลักสูตรทั้ง 8 สาร การเรียนรู้มี 3 ชั้น คือ หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรชาติไทย หลักสูตรสากล คุณภาพและมาตรฐาน หลักสูตรครู การเรียนการสอน การวัดประเมินผล ต้องทำเป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ เพราะฉะนั้น ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะรับงานมาทำก็ต้องอยู่ในระบบเดียวกันของระบบคุณภาพ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (7-18 ปี)

1. แบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ตามพัฒนาการของเด็กและเยาวชนคือ
ป. 1 - 3, ป. 4 - 6, ม. 1 - 3, ม. 4 - 6
2. หลักสูตรต่อเนื่อง 12 ปี
3. สาระการเรียนรู้ 8 ประเภท
4. เนื้อหาหลักสูตร 3 ชั้น
 - เนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น
 - เนื้อหาหลักสูตรชาติไทย
 - เนื้อหาหลักสูตรสากล
5. คุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร - ครู - การเรียนการสอนและ
การวัด - ประเมินผลต้องระบบเดียวกันทั่วประเทศ

ที่เทศบาลนครปฐมมีโรงเรียนอาชีวะขึ้นมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจัดการศึกษาระดับอาชีวะ แล้วผมก็ว่าทำไมไม่ทำเพราะทำได้เหมือนกัน แต่อีกอันหนึ่งด้านอาชีวศึกษา คือ ส่วนที่แยกตัวไปต่างหากจากการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ไปจัดระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาตรี และเทคโนโลยีบัณฑิต แต่อีกส่วนหนึ่งคือ การนำเอาอาชีวศึกษาเข้ามาผสมกลมกลืนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผมได้มีโอกาสตีในชีวิต คือ ได้ตามเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนต่างๆ ทั้งโรงเรียนในชนบทและในเมือง แล้วทรงโปรดที่จะให้มีการฝึกอาชีพให้กับเด็กในช่วงประถมปลายกับมัธยมต้นด้วย ประถมตอนปลาย คือ

ประถมศึกษาปีที่ 4 - 5 - 6 มัธยมต้น คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 2 - 3 แม้แต่โรงเรียนจิตรลดาที่มีอาชีพด้วย ท่านรับสั่งว่าความรู้กับฝีมือทางอาชีพนี้เป็นประโยชน์ ไม่ว่าจะเอาไปประกอบอาชีพหรือไม่ก็ตาม หรืออาจจะไปเป็นฐานแรกแล้วเอาไปประกอบอาชีพก็ได้ เราให้เขาเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษทำไม เวลาเขาเรียนคอมพิวเตอร์ก็ง่ายขึ้นมากเป็นฐานกันได้ ไม่จำเป็นว่าฉันไม่ได้เป็นพนักงานพิมพ์ดีดไม่ใช่ มันเป็นประโยชน์ได้มาก เพราะฉะนั้น เรื่องการนำเอาอาชีพเข้าไปในโรงเรียนประถม มัธยม ก็ฝากท่านผู้บริหารไว้ด้วยจะเป็นประโยชน์ที่จริงเราก็ทำๆ ขาดๆ หายๆ มาตั้งแต่โบราณแล้ว

การอาชีพศึกษา

1. การอาชีพศึกษาหลังการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (ป.1-ม.3)

- ปวช.
- ปวส.
- ปริญญาตรี (เทคโนโลยีบัณฑิต)

2. การอาชีพศึกษาที่ผสมกลมกลืนอยู่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เมื่อเข้าลองเปิดหน้าการศึกษาของหนังสือพิมพ์มติชนอ่านมาในรถก็ปรากฏว่าที่อึ้งกฤษกำลังเถียงกันในร่างกฎหมายฉบับหนึ่ง เป็นร่างกฎหมายที่จะให้สมาคม องค์กรต่างๆ จัดการศึกษาโรงเรียนได้ ปรากฏว่าสภาล่างฝ่ายค้านเห็นด้วยหมด ฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วย 40 กว่าเสียง ฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วยตอนนี้กำลังส่งไปให้สภาสูงเขาพิจารณาร่างกฎหมายนี้ เพราะถ้าออกมานี้พวกสมาคม พวกองค์กรต่างๆ ตั้งโรงเรียนได้ ของเรารัฐบาลกลางหรือตามประเทศต่างๆ ผ่านกระทรวงศึกษาไปที่เขตพื้นที่ ไปถึงสถานศึกษา อีกอันหนึ่งซึ่งกฎหมายบอกไว้มากมายหลายมาตรา ทั้งรัฐธรรมนูญ ทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พูดไว้หมดแล้ว เมื่อเข้าคุยกับท่านประธานสมานพันธ์ โรงเรียนมัธยมบอกว่ามีกว่า 20 มาตราที่พูดว่าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ก่อนหน้านี้ผมพูดเชื่อมโยงตรงนี้แล้ว สมาคม มูลนิธิ โรงพยาบาล โรงงาน จัดการศึกษาได้หมด พระราชบัญญัติใหม่ของเรา ผมไปเปิดโรงงานหนึ่ง เขาเปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพให้กับคนงานของเขา เรียนและสอนในโรงงาน ทำห้องบรรยายให้เสร็จ มีที่ทดลองปฏิบัติให้เสร็จ จับมือกับครูอาชีวะไปสอน และมีกลุ่มอาชีวะรับรองหลักสูตรด้วย เป็นโรงเรียนในโรงงาน ที่ศิริราชแผนกเด็กมีเด็กที่ต้องอยู่โรงพยาบาลหลายๆ เดือน ถ้าเป็นสมัยก่อนก็ต้องหยุดเรียนแต่สมัยนี้ถ้าทำได้ในหลายประเทศ เขาทำโรงเรียนในโรงพยาบาล การศึกษาคือการให้โอกาสมนุษย์ การศึกษา คือ การให้โอกาสคน ทำให้เราจะไปทำลายโอกาสเขา เขาก็เป็นคนไม่ว่าจะเป็นเด็กป่วยหรือเด็กปกติ ก็เป็นคน ถ้าเขาเรียนได้ก็ให้โอกาสเขา การศึกษาเป็นของดี ดังนั้น ในนโยบายระดับชาติในหลายประเทศเปิดโอกาสให้มีผู้จัดการศึกษากว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ รัฐบาล

มีหน้าที่ต้องดูแลมาตรฐาน ดูแลสถานศึกษาที่เขายังอ่อนแออยู่ ทำอย่างไรให้เขาเข้มแข็งขึ้นมาใหม่ให้ได้ เพราะสุดท้ายรัฐบาลได้อย่างเดียว ถ้าคนเข้มแข็งหมดทั้งประเทศ มีงานทำ เสียภาษีได้หมด รัฐบาลก็ดีขึ้นมา ทุกคนได้หมด

ใครจัดการศึกษา ?

1. รัฐบาลกลาง

- ผ่านกระทรวงศึกษาธิการ
- ไปเขตพื้นที่การศึกษา
- ถึงสถานศึกษา

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

- ไปถึงสถานศึกษา

3. เอกชน

- สมาคม - มูลนิธิ - โรงพยาบาล - โรงงาน ฯลฯ
- จัดให้มีระบบการศึกษาโดยจะจัดตั้งสถานศึกษาเองหรือไม่ก็ได้

***“การศึกษาคือ การให้โอกาสมนุษย์
การศึกษา คือ การให้โอกาสคน”***

เพราะฉะนั้น เรื่องว่าใครจัดการศึกษา ตอน
หลังแนวคิดกว้างมากในแต่ละรัฐบาล แนนอนว่ามี
บางประเทศยังยึดติดกับรูปแบบเดิมที่ว่าใครจะ
จัดการศึกษาไม่ได้ต้องรัฐบาลเท่านั้น เป็นต้น กว่าจะ
มีมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยได้สัก
แหบตาย เพราะวาสุเมธูเนรฐบาลในสมัยนั้น (ไม่ใช่ในตอนนี้) เขาบอกว่าเป็น
ไปไม่ได้ การจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยต้องของรัฐบาลเท่านั้น ถ้าถามไปถาม
มาว่าทำไม เขาบอกว่าความเป็นเหตุผลทางความมั่นคงของชาติ เขาบอกว่า
เอกชนจัดไม่ได้ อันนี้เป็นเรื่องแปลกมาก เป็นวิธิตัด เมื่อหลายปีก่อน ผมไป
พม่ากับอาจารย์กระแส (ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์กระแส ชนะวงษ์) ตอน
นั้นท่านเป็นรัฐมนตรี อาจารย์ประเสริฐ (นายแพทย์ประเสริฐ ปราสาท-
ทองโอสถ) เจ้าของบางกอกแอร์เวย์ แล้วไปเจอหมอกที่พม่ามาบอกว่า เขาจะ
เปิดโรงพยาบาล เอกชนที่พม่า แต่เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขบอกว่าไม่ได้
โรงพยาบาลเอกชนทำไม่ได้ ต้องรัฐบาลทำเท่านั้น หมอประเสริฐเล่าให้ฟังว่า
เหมือนของแกที่ขอเปิดโรงพยาบาลกรุงเทพ เพื่อนแกที่กระทรวงสาธารณสุข
บอกว่าไม่ได้ เป็นเอกชนจะมาเปิดได้อย่างไร เปิดโรงพยาบาลต้องรัฐบาลเท่านั้น
ดังนั้น ความหวงแหน ใช้คำพูดที่เบาที่สุดแล้ว ความหวงแหนในการให้
บริการประชาชนโดยรัฐบาลกลางมีอยู่ทุกยุคทุกสมัยทุกประเทศว่าจะบอกว่า
เปลี่ยนไปแล้ว คนอื่นเขาทำได้นะ เหนื่อยจริงๆ ต้องทำให้เขาไว้ใจ ไม่ใช่
ความผิดของใครทั้งนั้น มันคุ้นชินโรงพยาบาล เอกชนจะทำได้อย่างไร อย่างนี้
เป็นต้น โรงเรียนเอกชนจะทำได้อย่างไร ตอนนั้นก็บอกว่าโรงเรียน องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำได้อย่างไร อยู่ที่ความคุ้นเคย ทำอย่างไรจะสร้างความ
เชื่อมั่นได้ว่าทำได้ ภาวะอยู่ที่พวกเรา อย่าไปโทษใครทั้งนั้น อยู่ที่การ
สร้างความเชื่อมั่นว่าเราจะสร้างความเชื่อมั่นในการศึกษาขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นได้อย่างไร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายหลายฉบับ เป็นไปตามนโยบายของรัฐ มีตัวอย่างในต่างประเทศมากมาย มีประสบการณ์ในประเทศไทยมากมาย ต้องตกลงกันในหลักและนโยบายระดับชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วผมแนะนำว่าถ้าขอให้รัฐตั้งกรรมการระดับชาติร่วมได้หรือไม่ จะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหากันเป็นขั้น ๆ ไป ไม่ใช่วิ่งไปหาคนโน้นที คนนี้ที เหนื่อยแล้วไปไม่ถึงไหนด้วย ขอให้มีการมการระดับชาติสำหรับการจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าทำตรงนี้ได้ นโยบายหลักปฏิบัติ และการเชื่อมโยงระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องก็จะเกิดความคล่องตัว คือ กรรมการชุดนี้เป็นกรรมการที่เหนือกระทรวง เขาเรียกว่า Supra ministerial committee การตกลงทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติที่เป็นหลักๆ เช่น เรื่องความคุ้มค่า คุ่มทุน มาตรฐานการบริหารโรงเรียนต่างๆ หรือการบริหารงานบุคคล การพัฒนาครู พัฒนาหลักสูตร เป็นเรื่องของ Supra ministerial committee เหนือกระทรวง แล้วจะไปวิ่งกระทรวงนี้ กระทรวงโน้น มันเหนื่อย ขอให้มีการกลางตรงนี้ได้หรือไม่ กระทรวงเอาไปทำ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำอะไร ตรงนี้จะทำให้ความเหนื่อยน้อยลง

“การบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดี

การบริหารหลักสูตรที่ดี

จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

และร่วมบริหารจัดการให้เป็นการศึกษาของประชาชน

โดยประชาชน เพื่อประชาชน”

อปท. กับการจัดการศึกษา

1. เป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายหลายฉบับ
2. เป็นไปตามนโยบายของรัฐ
3. มีตัวอย่างในต่างประเทศมากมาย และมีประสบการณ์ในประเทศไทยมานาน
4. ต้องตกลงกันในหลักและนโยบายระดับชาติ
 - กระทรวงศึกษาธิการ
 - กระทรวงมหาดไทย
 - เขตพื้นที่การศึกษา
 - อปท.

และต้องมีคณะกรรมการร่วมระดับชาติเพื่อการประสานและสนับสนุน

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ผมขอฝากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าต้องเน้นหลักการที่ว่าเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การบริหารจัดการสถานศึกษาก็ดี การบริหารหลักสูตรก็ดี จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมบริหารจัดการให้เป็นการศึกษาของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่าไปแสดงตัวเป็น

กระทรวงศึกษาของเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดใจกว้าง
ตลอดเลยในนโยบายตรงนี้ ท่านเป็นเจ้าของ แต่เป้าหมายคือทำเพื่อประชาชน

นโยบายของ อปท. ในการจัดการศึกษา

ข้อที่ 1:

ต้องเน้นหลักการที่ว่าเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาโดย
อปท. ก็เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นการ
บริหารจัดการสถานศึกษา และการบริหารหลักสูตร จะต้องให้
ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และ
ร่วมบริหารจัดการให้เป็น “การศึกษาของ
ประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”

ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึด
มั่นในข้อที่ว่า การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการศึกษาที่ปลอด
จากการเมือง ท่านทั้งหลายที่รับผิดชอบโดยเฉพาะฝ่ายการเมืองและฝ่าย
ปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องไม่หาประโยชน์ใดๆ เลย จากการ
ศึกษานี้ หรือการศึกษานี้ต้องปลอดการเมือง ในต่างประเทศมีบางประเด็น
ของชาติหรือสังคมสำคัญเกินกว่าที่จะเอาไปผูกโยงกับประโยชน์ทางการเมือง
ของพรรคการเมือง เช่น เรื่องการศึกษา พรรคการเมืองในบางประเทศเขา
พัฒนาถึงระดับที่เขาบอกว่า การศึกษาเป็นเรื่องต้องปลอดการเมือง อันนี้ขอ
ฝากไว้ ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยากจะทำเพราะว่าองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นนี้การได้มาซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้มีโครงสร้าง 2 โครงสร้าง

คือ ฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายนโยบาย และอีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายปฏิบัติ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล อีกฝ่ายหนึ่งก็เป็น คือ ท่านนายกและสมาชิก ท่านจะเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนเพื่ออะไร เพื่อประโยชน์ตอนหย่อนบัตรหรือ ไม่ได้ ต้องตัดเลย ท่านต้องคิดว่าการทำโรงเรียนเพื่อประโยชน์ของเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และคนแก่ ในเขตดูแลของท่าน ต้องมองว่าอันนี้เป็นประโยชน์ ต้องปลอดการเมืองทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย เพราะฉะนั้น ต้องหาคนเก่งมาช่วยเป็นกรรมการโรงเรียน ไม่ใช่เอานายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดไปเป็นประธานกรรมการโรงเรียนให้หุ่นไปหมดไม่ได้ เพราะเราเป็นเจ้าของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ อันนี้คือ โครงสร้าง การบริหารงานของสถานศึกษาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ

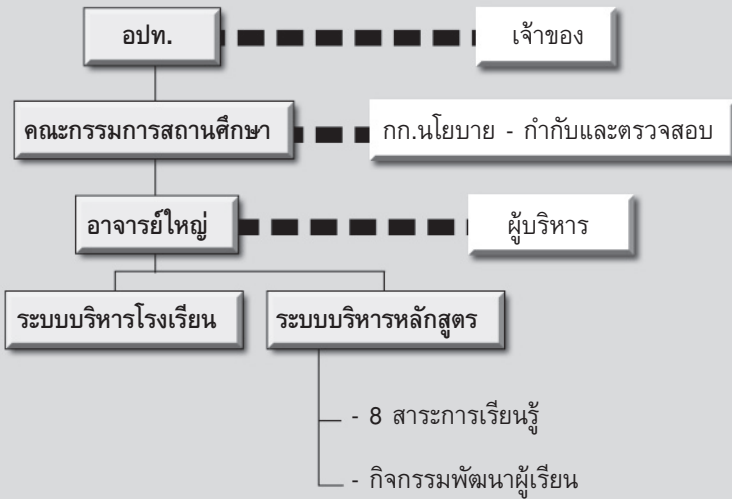
รูปแบบของรรรมาภิบาล

1. ระดับเจ้าของ (Ownership)
2. ระดับนโยบาย (Policy committee)
3. ระดับผู้บริหาร (Administrator)
4. ระดับผู้ปฏิบัติ (Actor)

ในโครงสร้างรรรมาภิบาล รูปแบบของรรรมาภิบาลไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนจะมี 4 ระดับเสมอ **อันที่หนึ่ง** ระดับเจ้าของ (Ownership) **อันที่สอง** ระดับนโยบาย (Policy committee) **อันที่สาม** ระดับผู้บริหาร (Administrator) และ**อันที่สี่** ผู้ปฏิบัติ (Actor) ต้องมี 4 อย่างเสมอ บริษัทเอกชนก็มีแบบนี้ มีเจ้าของบริษัท มีกรรมการบริษัท มี CEO กับผู้บริหารอื่น

โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา

ของบริษัทและมีพนักงานของบริษัท ตรงเจ้าของนี้โดยเฉพาะโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันของสาธารณะไม่ใช่สมบัติส่วนตัว ไม่ใช่บริษัทส่วนตัว เป็นสถาบันสาธารณะ สถาบันสาธารณะนั้นเจ้าของต้องอย่ามายุ่งกับกรรมการนโยบายและฝ่ายปฏิบัติ ฝ่ายบริหาร เจ้าของให้นโยบายหลักๆ มาให้กรรมการนโยบายได้แล้วกรรมการนโยบายจะแปลงนโยบายหลักลงมาให้กับ CEO ตรงนี้ CEO ก็แปลงนโยบายมาเป็นหลักปฏิบัติสำหรับฝ่ายบริหารโรงเรียน กับฝ่ายบริหารหลักสูตร อันนี้คือหลักธรรมาภิบาล ถ้าเจ้าของลงมาสั่งครูใหญ่ สั่งครูน้อย เขาเรียกว่า ล้วงลูก ผิดหลักธรรมาภิบาล แต่ของเราล้วงลูกกันจนเคย เลยไม่รู้ว่ามีผิดหลักธรรมาภิบาล นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็อยากสั่งครูใหญ่ ปลัดก็อยากสั่งอาจารย์ใหญ่ แล้วอาจารย์ใหญ่จะไปตอบสนองต่อใคร อาจารย์

ใหญ่ต้องตอบสนองต่อกรรมการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาต้องเอา นโยบายจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาแปลงเป็นนโยบายของสถานศึกษา เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบอกว่า โรงเรียนมัธยมในเขตนี้ปีหน้าต้องมี คะแนนเฉลี่ยขึ้นอย่างน้อย 5 คะแนนในแต่ละหมวด แล้ววิธีทำนั้นกรรมการ สถานศึกษากับ CEO และครูจะมาช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้เกิดมรรคผล ปลายปีวัดแล้วไม่ได้ก็มาเฉ่ง ตั้งแต่กรรมการสถานศึกษาว่าให้นโยบายผิดๆ หรือ ไม่ ถ้าให้นโยบายถูกแล้ว CEO กับครูบริหารผิดหรือไม่ ทำไม่ไม่ได้ตามนั้น ถ้า CEO ไม่ผิด แล้วครู อาจารย์ และทรัพยากรต่างๆ พอหรือไม่ ถ้าไม่พอ เจ้าของต้องรับผิดชอบ ถ้าบริหารอย่างนี้ สุก คนที่มีความรู้ ตั้งใจดี อยาก ทำงานอยู่ในระบบนี้ได้

แต่ถ้าสมมติฝ่ายการเมืองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือฝ่าย ประจำขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นล้วงลูก สั่งซ้าย สั่งขวา ประมูลโน้น ประมูล นี้ ขอมือเอี่ยวด้วย เอาจองของเมียน้อยไปเป็นครูบรรจุในโรงเรียน อย่างนี้จึง หมด ระบบการศึกษาก็จะเจ๊งเหมือนกัน โอนมาแล้วก็ไม่มีประโยชน์ ดังนั้น ตรงนี้เป็นเรื่องที่ต้องไปคิดกันให้มาก สร้างธรรมาภิบาลในสถานศึกษาของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเอาให้หนัก ต้องมีคณะกรรมการทำงานมาชุดหนึ่ง เลยเอามาเขียนกติกาเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาขององค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าไม่อย่างนั้น ผมเป็นสื่อมวลชน เป็นประชาชน เป็น รัฐบาลกลาง ผมก็นั่งหัวเราะว่าพวกนี้รับถ่ายโอนไปเพื่อประโยชน์ของตัวเอง ขอร้องจริงๆ เพราะเป็นเรื่องใหญ่จริงๆ ทั้งกำหนดนโยบายเรื่องการบริหาร สถานศึกษาต้องให้ใคร การจัดรับจัดจ้างอย่าไปยุ่งกับเขา การแต่งตั้ง โยกย้าย อย่าไปยุ่งกับเขา และที่สำคัญในช่วงหาเสียงต้องอย่าไปใช้โรงเรียน นี่ผมรู้ ว่าการเมืองระดับชาติตอนที่ผ่านมา นั้น ผู้บริหารโรงเรียนปวดหัวมากเลย เพราะ พรรคการเมืองใจแคบกัน ตอนผมเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรา

ประกาศเลยว่าทุกพรรคเข้ามาหาเสียงได้หมด เพราะเราเป็นประชาธิปไตยให้เข้ามา คราวนี้ได้ข่าวว่าบางพรรคเขาห้ามโรงเรียนนี้ ห้ามพรรคนี้ แล้วผู้อำนวยการเขาไม่รู้ก็ให้พรรคที่เขาห้ามนั้นมาหาเสียง ก็เลยโดนสอยสวนกันคือมันเพี้ยนมาก เพราะการเมืองเข้าไปยุ่งในระบบการศึกษาไม่วางมือ การเมืองไม่รู้จักปล่อยวาง เพราะฉะนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องถามตัวเองเหมือนกันว่าจะรับโอนมาเพื่ออะไร รับโอนเพื่อจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับประชาชน ผมอนุมัติมาด้วย รับมาเลย แต่ถ้ารับมาแล้วมีประโยชน์แอบแฝงทางการเมือง ทางการค้าของทำนองอย่ารับมาเลยไม่มีประโยชน์ ทำอย่างนั้นได้อย่างไร ช่วยกันคิดเกณฑ์ธรรมาภิบาลด้วย

นโยบายของ อปท. ในการจัดการศึกษา (ต่อ)

ข้อที่ 2 :

ผ่านนโยบายและฝ่ายปฏิบัติของ อปท. ต้องยึดมั่นในข้อที่ว่า “การศึกษาของ อปท. เป็นการศึกษาที่ปลอดจากการเมือง” โดยครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

- (1) การกำหนดนโยบาย
- (2) การบริหารการศึกษา
- (3) การจัดซื้อจัดจ้าง
- (4) การแต่งตั้งโยกย้าย

และที่สำคัญ คือ ในช่วงเวลาการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา อปท. หรือผู้บริหาร อปท. จะต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับระบบการศึกษา

เรื่องที่สาม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องออกแบบระบบการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเน้นที่คุณภาพ ทุกประเด็นและทุกขั้นตอน ทั้งคุณภาพในการบริหารโรงเรียนและคุณภาพในการบริหารงานหลักสูตรด้วย อันนี้คือ ระบบการศึกษาในเชิงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และการวัดประเมินผล ปัจจัยนำเข้าตั้งแต่หลักสูตร หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นจะเป็นโอกาสรองที่เด็กในท้องถิ่นจะได้รู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม ของท้องถิ่นสักที เด็กศรีสะเกษจะเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ศรีสะเกษ ครู ผู้บริหาร ระบบต่าง ๆ ต้องออกแบบการบริหาร ต้องช่วยกันสร้างระบบต่าง ๆ การป้องกันเด็กเพื่อไม่ให้ติดยาเสพติด เรื่องของการย่อหย่อนทางศีลธรรม ความสับสนทางเพศ มีปัญหามากมาย จะรวมอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนการวัดผลก็มีทั้งระดับโรงเรียน ระดับพื้นที่การศึกษา วัดรวมในบางวิชา บางปี และระดับชาติทั้งที่ทำอยู่แล้ว คือ O-net

นโยบายของ อปท. ในการจัดการศึกษา (ต่อ)

ข้อที่ 3 :

อปท. ต้องออกแบบระบบการศึกษาของ อปท. โดยเน้นที่

- (1) คุณภาพทุกประเด็น และทุกขั้นตอน
- (2) ความเสมอภาค และการให้โอกาสผู้ด้อยกว่า
- (3) หลักธรรมาภิบาล

ขออนุญาตฝากเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผมเชื่อว่าเอาไปใช้ได้ ตอนที่สภาพัฒน์ทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 คือ แผนปีนี้

เป็นปีสุดท้ายปี 2549 ส่วนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ตอน
ทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 สภาฯ ผนึกได้อันเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ผมฟังข่าว
ทางโทรทัศน์ทราบว่าเป็นปีหน้าซึ่งจะใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ทางรัฐบาลก็ยัง
คงใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักเหมือนกันตอนที่ทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
ฉบับที่ 9 ตัวหนังสือทุกกรอบจะลอกมาจากสภาฯ ฉบับที่ 9 ผมจะยกเอามาทีละท่อน
เพื่อมาบอก พวกเราว่าอะไรคือเป้าหมาย อะไรคือผลสัมฤทธิ์ของปรัชญาฯ อะไร
คือเงื่อนไข อะไรคือองค์ประกอบ

ส่วนที่หนึ่ง เป้าประสงค์ของปรัชญา ปรัชญาฯ ใช้เพื่ออะไร ขอ
ประทานอนุญาตอ่านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้้นำการดำรงอยู่และ
ปฏิบัติตนเองของประชาชนในทุกๆ ระดับ แสดงว่าเด็กก็ใช้ได้ ผู้ใหญ่ก็ใช้ได้ คน
แก่ก็ใช้ได้ คนมีความรู้ก็ใช้ได้ คนไม่มีความรู้ก็ใช้ได้ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาค
ประชาชนก็ใช้ได้ เพราะว่าใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ วิถีชีวิตหรือ
อะไรก็ได้ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับ
ชุมชน และระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศดำเนินไปในทาง
สายกลาง โดยเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
จริงๆ เรื่องโลกาภิวัตน์ ก็มีความหมายมากมาย ท่านต้องไปศึกษาดู พูดถึง
การเปลี่ยนแปลงของโลก เพราะฉะนั้น ท่านที่เป็นครูบาอาจารย์ไปศึกษา
ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงเพื่อจะเข้าใจยุคโลกาภิวัตน์ ธรรมชาติของการ
เปลี่ยนแปลงมากมาย ผมเอาสั้นๆ ว่า มี 4 เรื่องด้วยกัน ประการที่หนึ่ง
พระพุทธเจ้าบอกว่า ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปได้ หลักอนิจจา ข้อหนึ่งโรงเรียน
เราก็เปลี่ยนแปลง เขตพื้นที่เราก็เปลี่ยนแปลง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็
เปลี่ยนแปลงตลอด ดังนั้นเราจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ประการที่สอง

พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่าอิทัปปัจจยตา การเปลี่ยนแปลงเกิดจากเหตุปัจจัย (Cost and effect) ต้องมีเหตุแล้วเกิดปัจจัยขึ้นมา แต่พระพุทธเจ้าชี้ไปอีกว่ามันเป็น ไข้อย่างกัน เพราะฉะนั้นถ้าเราวิเคราะห์เหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง เราจะเข้าใจการเปลี่ยนแปลง ถ้าเราควบคุมปัจจัยของเหตุเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ เราอาจจะควบคุมแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ **ประการที่สาม** เมื่อ 100 ปีที่แล้วโจเซฟ จูปีเตอร์ บอกว่าสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงมีเหตุปัจจัย จูปีเตอร์ บอกว่าการเปลี่ยนแปลงของบางอย่างมันเป็นวงจร (cycle of changes) มีขึ้น - ลง มีขาขึ้นขาลง เช่น วงจรเศรษฐกิจก็มีขาขึ้น-ขาลง วงจรบ้านเมืองมีขาขึ้น-ขาลง วงจรทางการเมืองมีขาขึ้น-ขาลง วงจรชีวิตพวกเราทุกคนมีสุข-มีทุกข์

โรงเรียนเรามีขาขึ้น - ขาลง มีวงจรหรือไม่ ตอบว่ามี บางครั้ง O-net ก็คะแนนต่ำ บางครั้ง O-net ก็คะแนนสูง บางครั้งประชาชนเชื่อถือ บางครั้งประชาชนก็ไม่เชื่อถือ มีวงจรของการเปลี่ยนแปลง เราเอาข้อ 2 บอกว่าการเปลี่ยนแปลงมีเหตุปัจจัย เราก็ถามว่าตอนมันขาขึ้นของโรงเรียนเรา อะไรคือเหตุปัจจัยที่ทำให้ขาขึ้น อะไรคือเหตุปัจจัยทำให้ขาลง เราจะได้เข้าไปแก้ไข เหตุปัจจัยที่เป็นลบ แล้วเพิ่มปัจจัยที่เป็นบวก เพื่อให้โรงเรียนเราเจริญเติบโตไปได้อย่างเข้มแข็ง

ประการที่สี่ เมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้วมีนักการตลาดคนหนึ่งชื่อ Alvin Toffler บอกว่าในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงในทีเดียวที่หนึ่งจะกระจายไปทั่วโลกอย่างรุนแรง รวดเร็ว และกว้างขวาง อันนี้เป็นผลกระทบของโลกาภิวัตน์ โลกาภิวัตน์เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น

ผมฝากท่านไว้ ถ้าเอาตรงนี้ไปจับจะสามารถวิเคราะห์ถึงความเป็นโรงเรียนของท่าน วิเคราะห์เขตพื้นที่ของท่าน ปรัชญานี้ต้องการให้แนวทางในการดำรงอยู่การปฏิบัติตนเองของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน

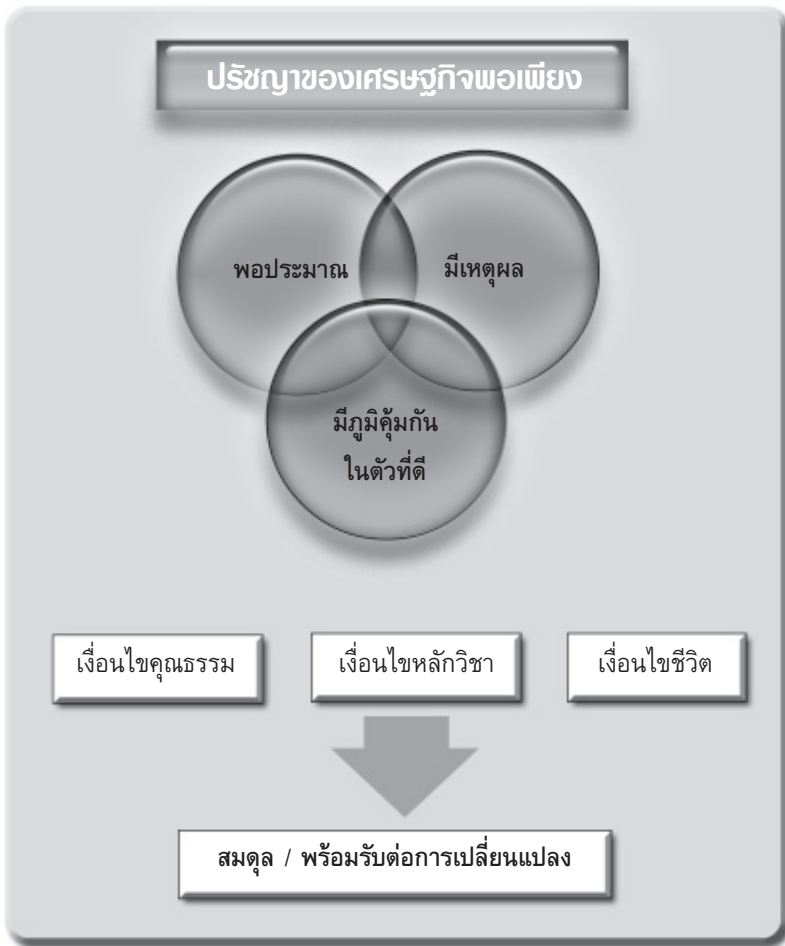
รัฐ ในการพัฒนาประเทศและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกไม่ใช่ให้ตามหลังโลก คนเข้าใจผิดว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับประเทศหมายถึงประเทศต้องปิดประเทศ อันนี้ไม่ใช่เพราะโลกาภิวัตน์หมายถึงต้องก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ก้าวทันคนอื่น ไม่ใช่ให้ปิด ไม่ใช่ให้จน ไม่ใช่ไม่ให้หาเงิน เดี่ยวจะมีเงื่อนไขอีก โดยใช้ทางสายกลาง

เพราะฉะนั้นผมฝากไว้ ท่านกำลังจะเอาสถานศึกษาเข้าไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทางสายกลาง ไม่สุดโต่งทั้งชั่วร้าย ชั่วขวา จะเป็นทางหนึ่งที่ประกันความมั่นคงไม่ให้ลงเหวหรือวิฤตกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง อย่างผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงค่าน้ำมัน ท่านมาวิเคราะห์กับการบริหารโรงเรียนของท่าน ท่านจะรู้ว่าโรงเรียนมีจุดอ่อนหรือจุดแข็งอย่างไร เอาไปวิเคราะห์ได้เลย

*“ความพอเพียงมี 3 หลัก คือ
พอประมาณ
ความมีเหตุผล
ระบบภูมิคุ้มกัน”*

ส่วนที่สอง คือ หลักของคำว่า“พอเพียง” ผมอ่านเอาจากในนั้น ทุกตัวอักษร ผมไม่ได้แก้อักตัว ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในระบบที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ความพอเพียงมี 3 หลัก คือ พอประมาณ ความมีเหตุผล ระบบภูมิคุ้มกัน

หลักที่หนึ่ง : พอประมาณ

ท่านจะคิดว่าทำอะไรขอให้ยึดความพอประมาณ ไม่สุดโต่ง เห็นบางคน เมื่อเข้าคุยกันว่ามีผู้บริหารโรงเรียนบางคนไปกู้เงินมาทำโรงเรียนในฝันของตัวเองจนกระทั่งตัวเองต้องฆ่าตัวตาย หรือเส้นเลือดแตกตายอันนั้นก็สุดโต่งทำอะไรขอให้ระมัดระวังเรื่องความสุดโต่ง เพราะอันตรายต่อชีวิตได้ อย่าง

ตัวอย่างเพื่อนๆ เราบางคนขอลาเลย ขอลาออกก็มี มันกลายเป็นฝันร้ายไป แต่ความพอประมาณอย่างเดียวก็ยังไม่พอ

หลักที่สอง : ความมีเหตุผล

สมมติว่าโรงเรียนอยากจะทำซื้ออะไร เราบอกว่าซื้อพอประมาณ เช่น ซื้อคอมพิวเตอร์ 30 เครื่องบอกพอประมาณ คำถาม คือ แล้วมีเหตุผลหรือไม่ หากนักเรียนชั้นหนึ่งมี 7 คน ซื้อคอมพิวเตอร์ 30 เครื่องครูได้เปอร์เซ็นต์เลยซื้อมา มีเหตุผลหรือไม่ เป็นต้น

หลักที่สาม : มีระบบภูมิคุ้มกัน

หากจะให้ดีต้องเหลือเงินบางส่วนไว้บ้าง เช่นเรื่องคอมพิวเตอร์ ค่าเข้าสู่ระบบ (Online) ค่าใช้จ่ายต่างๆ คิดหรือยัง คือ จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และหากบังเอิญรถของโรงเรียนเรามี 2 คัน ค่าน้ำมันพอหรือไม่ ไปท่วมเงินซื้อคอมพิวเตอร์ถึง 30 เครื่อง เงินก็หมด นั้นหมายความว่าไม่มีระบบภูมิคุ้มกันต่อระบบการใช้รถ

ความพอเพียงนี้มี 3 องค์ประกอบ ต้องพอประมาณ มีเหตุผล และนึกถึงระบบภูมิคุ้มกันในตัวด้วย ผมพูดกับนิสิต นักศึกษา นักเรียนว่าเงินประจำเดือนที่พ่อแม่ให้ ถ้าเอาหลักนี้ไปจับก่อนจะใช้อะไรทำให้ระมัดระวังขึ้นมาก หรือนักธุรกิจไปกู้มา 100 ล้านจะไปลงทุนตรงจุดไหนบ้าง แล้วจะช่วยในการคิดการบริหารการลงทุน การบริหารโรงเรียนก็เหมือนกัน บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เหมือนกัน

การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลและครอบครัว

ตัวอย่างการใช้จ่ายอย่างพอเพียง

พอประมาณ:	รายจ่ายสมดุลกับรายรับ
มีเหตุผล:	ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล/ตามความจำเป็น/ไม่ใช่ของเกินฐานะ/ ใช้ของอย่างคุ้มค่าประหยัด
มีภูมิคุ้มกัน:	มีเงินออม/แบ่งปันผู้อื่น/ทำบุญ
ความรู้คู่คุณธรรม:	ประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติ ปัญญาในการตัดสินใจเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ส่วนที่สาม เป็นเงื่อนไขว่าจะเอาปรัชญานี้ไปใช้อย่างไร อยู่ๆ จะเอาไปใช้เลยจะสำเร็จหรือไม่ หรือต้องทำอะไรก่อน นั่นคือ เงื่อนไข เป็นเงื่อนไขที่ว่า จะทำให้สำเร็จหรือไม่ มี 3 เงื่อนไขประกอบกัน ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้ผมใส่เข้าไปเอง **เงื่อนไขที่หนึ่ง** เงื่อนไขหลักวิชา ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน ปรัชญานี้เตือนว่าเวลาจะทำอะไรมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผนกับขั้นปฏิบัติ ทั้ง 2 ขั้นต้องระมัดระวังในการนำวิชาการมาประยุกต์ในการวางแผนและประยุกต์ในการดำเนินการหลักวิชา อย่าทำด้วยอารมณ์ อย่าทำเพราะโรงเรียนอื่นเขาทำ โรงเรียนเราน่าจะทำและสำเร็จตามเขาด้วย ไม่ใช่ทำยังมีกระแสพระราชดำรัสอีกหลายประการว่า การที่จะไปลอกเขามาต้องคำนึงถึงภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ซึ่งไม่เหมือนกัน โรงเรียนเขามีครู 3 คน โรงเรียนเรามีครู 50 คน นักเรียนมีภูมิหลังไม่เหมือนกัน กรรมการโรงเรียนเขาไม่เหมือนกับเรา เพราะฉะนั้น การเอามาใช้ต้องระมัดระวังอย่าง

ยิ่งในการนำหลักวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนทุกขั้นตอน **เงื่อนไขที่สอง** เงื่อนไขคุณธรรม ขณะเดียวกันเราต้องเสริมสร้างคุณธรรม ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีสำนึกในศีลธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มี 2 อย่าง คือ ความซื่อสัตย์สุจริตและศีลธรรม คุณธรรมนี้มีหลายข้อ คำว่าคุณธรรมนี้เป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงสมอง คิดอะไรแล้วออกมาเป็นพฤติกรรมทั้งการพูดและการกระทำที่สังคมยอมรับได้คนที่พูดและกระทำแล้วสังคมยอมรับได้เขาบอกว่ามีคุณธรรม เพราะมีเกณฑ์ของสังคมอยู่ มีเกณฑ์ของกฎหมาย เกณฑ์ศีลธรรมและเกณฑ์สังคม แต่ถ้าคนที่ทำผิดเกณฑ์กฎหมาย ผิดเกณฑ์ของสังคม ผิดเกณฑ์ศีลธรรม เช่น จริยธรรมครู อันนี้ก็เป็นเกณฑ์ของสังคม เขาถือว่าไร้คุณธรรม ไม่มีคุณธรรม ท่านบอกอย่างไร บอกว่าต้องเสริมพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม ก่อนหน้านั้นผมบอกว่าจิตสำนึกในการรับโอน เราจะเอามาบริหารอะไร แต่นอกจากนั้นต้องเสริมพื้นฐานจิตใจ และที่สำคัญ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต หลักธรรมาภิบาลก็ออกมาที่นี้ โรงเรียนอยากเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ คำถามว่าอะไรคือพื้นฐาน ผมก็บอกว่า เงื่อนไขทางศีลธรรมสำคัญ อาจารย์ครับอาจารย์ได้ปูพื้นให้ทุกคนในโรงเรียนมีศีลธรรม มีคุณธรรมหรือไม่ มีความซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่ ทั้งกรรมการโรงเรียน ทั้งเจ้าของโรงเรียน ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ทั้งครูบาอาจารย์ นักเรียนด้วย เราปูพื้นฐานตรงนี้หรือยัง ถ้าปูพื้นฐานแล้วนำปรัชญานี้ไปใช้จะได้ผลมาก หากยังไม่ปูพื้นฐาน มีการโกง ปรัชญานี้ใช้ไม่ได้ผล ผิดเงื่อนไข **เงื่อนไขที่สาม** คือ การดำเนินชีวิต ท่านบอกว่า ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ มีปัญญาและความรอบคอบ เพราะฉะนั้น ถ้าชี้แจง หยิบโย่ง แล้วไม่ค่อยมีสติปัญญาเท่าไร ก็ไม่ได้ผลเหมือนกัน เพราะฉะนั้นยังต้องมีเงื่อนไขที่ 3 อีก คือ การดำเนินชีวิต เพราะฉะนั้น ถ้าเราอยากจะนำอันนี้ไปให้แก่นักเรียน

โรงเรียนเรา เราต้องพยายามเสริมเขาในเรื่องของความพยายาม ความอดทน นักเรียนมีความอดทนหรือไม่ ในการทำอะไรต่ออะไร ในความเพียรนักเรียน โรงเรียนเรามีหรือไม่ เราได้เน้นกันหรือไม่ ความมีสติเป็นอย่างไร ความมีปัญญาเป็นอย่างไร เมื่อคืนดูทีวี ตอนนี่โรงเรียนในอังกฤษตกลงกันว่าจะเอาเรื่องโยคะกับเรื่องสมาธิไปให้เด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปฝึกจิต ยกพื้นฐานจิตใจของเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาล คือ ตอนนี่เรื่องการนั่งสมาธิของชาวพุทธทางอเมริกากับยุโรปเขาตื่นตัวกันมาก มีศูนย์สอนมากมายเพื่อยกระดับพื้นฐานจิตใจตรงนี้ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ถ้าทำตามนั้นก็ให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุรวมทั้งเงินงบประมาณด้วย ทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้ที่เรามีผลกระทบต่อโรงเรียนต้องคิดทั้ง 4 ด้าน คือ

- ผลกระทบทางด้านวัตถุ หรือด้านงบประมาณ
- ผลกระทบต่อทางด้านสังคม สังคมจะยอมรับหรือเชื่อถือโรงเรียนมากขึ้นหรือน้อยลง
- ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมโรงเรียนเป็นอย่างไร
- ผลกระทบด้านวัฒนธรรม การนึกคิดคุณค่าอะไรต่างๆ

เพราะฉะนั้น อันนี้คือทั้งหมด สรุปในแผ่นเดียว **ปรัชญานี้เน้นเรื่องทางสายกลาง ความพอเพียง มี 3 อย่าง คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัว มี 3 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขหลักวิชา เงื่อนไขการใช้ชีวิตนำไปสู่ความสมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ชีวิตคนก็คงเหมือนกัน เรื่องภูมิคุ้มกันในตัวเอง ภาษาอังกฤษอาจใช้คำว่า Reserve หรือ Safety net ก็ได้ อันนี้คือกลไกของการสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น การลดหนี้ หรือลดหนี้ ถ้าการเป็นหนี้ภูมิคุ้มกันก็อ่อนแอ การลงทุนที่เสี่ยงน้อย กองทุนป้องกันวิกฤติ การออมเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกัน การลงทุนพัฒนาสถาบัน**

ประเทศอันนี้ก็เป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกัน การลงทุนเพื่อการพัฒนาครูบาอาจารย์ พัฒนาโรงเรียนก็เป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกัน ทางด้านจิตใจก็เอาปรัชญานี้ไปใช้ได้ ฟังตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี ประณีประนอม ด้านสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี แล้วมีตัวอย่างมากและเอาไปใช้หลายแห่ง ทั่วประเทศ ผมจะไม่พูดเรื่องที่เราเองพอจะทราบ

เมื่อตอนมีพระราชกระแสแก่ประชาชนทั่วประเทศเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ปีที่แล้ว (พ.ศ. 2548) ตอนท้ายพวกเราจำได้ ท่านมีพระราชกระแสกับ พวกเราบอกว่า **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี่ดีนะเอาไปใช้สิ เชิญชวนมาหลายปี** เราลงไปคิดดู ผมว่าไม่ยาก เข้าใจง่าย เมื่อวันที่ 26 เดือนที่แล้ว (26 พฤษภาคม 2549) นายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ (Mr.Kofi Annan) ได้เข้า เฝ้าเพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัล “รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการ พัฒนามนุษย์” (Lifetime Achievement in Human Development Awards) เป็นรางวัลที่พระเจ้าอยู่หัวพระสปลสิ่งทีเรียกว่าความสำเร็จสูงสุดในเรื่อง Human development การพัฒนาคนไทย จริงๆ ก่อนทีจะมีรางวัลนี้ องค์กร สหประชาชาติหลายองค์กร รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศอื่น ในช่วง 60 ปี ได้ขอพระราชทานเข้าเฝ้าและถวายรางวัลด้านต่างๆ มากมาย ทั้งหมดเกี่ยวกับการพัฒนาคนไทย สังเกตว่าเจาะจงไม่ใช่ Resource ตรงนี้ เพราะสมัย ก่อนท่านบอกว่า พัฒนาการทรัพยากรมนุษย์ แต่ตอนนีใช้ว่าพัฒนาคนเฉยๆ เป็น Human development ไม่ใช่ Human resource development เพราะว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงเชื่อในเรื่องการพัฒนาคน ทั้งคนทีมีศักยภาพสูงสุดท่านก็ พัฒนาต่อไปอีก เช่น มูลนิธิอานันทมหิดล คนซึ่งขาดโอกาสมากๆ ท่านก็ดึง เข้ามาพัฒนาให้ยืนอยู่บนขาตนเองได้ และอื่นๆ อีกมากมายจนกระทั่ง สุดท้ายนายโคฟีอันนันก็มาขอเข้าเฝ้าทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัลเกียรติยศ สูงสุด

ผมอยากจะกราบเรียนโดยดึงเอาส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนที่ โคฟี อั่นนั้น เขาบรรยาย คือ เขาบอกว่า การพัฒนาคนนั้นต้องกำหนดเรื่องของคนและความอยู่ดีกินดีของเขาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ เน้นเป้าหมายหลักของการพัฒนา เรบอกว่าเราอยากพัฒนาคน ดังนั้น เวลานโยบายออกมา งบประมาณที่ใช้ ทรัพยากรอื่นๆ ที่ใช้ ต้องมุ่งไปที่คนเป็นหลักและความอยู่ดีกินดีของเขาเป็นหลัก เป็นการเสนอทางเลือกอื่นต่อทางที่เราใช้เก่าๆ คือ เรามุ่งไปเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจก็ดี แต่อันนั้นเป็นวิถีคิดแบบเดิม Traditional more narrowly focus economic growth development paradigm เป็นวิถีคิดแบบเก่าๆ ต้องคิดใหม่ การพัฒนาคนต้องคิดให้เกินเลยการพัฒนาเศรษฐกิจ เขาบอกว่าการพัฒนาคนนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับคน It's about people เป็นเรื่องเกี่ยวกับการขยายโอกาสในการเลือกชีวิต ทางเดินชีวิต ต้องมีการศึกษา คนจะเลือกทางเดินชีวิตได้ต้องมีการศึกษาให้เขา ถ้าไม่ได้รับการศึกษาเลยอย่างมากเขาก็เป็นคนงานก่อสร้าง เขามีทางเดินชีวิตได้อย่างไร แล้วก็ต้องไปเพิ่มความสามารถของคนเพื่อเขาจะได้อยู่ยืนขึ้น สุขภาพดีขึ้น มีความรู้ ใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ อันนี้คือความหมายของการพัฒนาคน

***“ท่านต้องมุ่งกิจกรรมพัฒนาคนในเขตของท่าน
พัฒนานักเรียนในโรงเรียนของท่าน
ท่านเอาประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา”***

ท่านทั้งหลายที่เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้บริหารโรงเรียน ท่านกำลังพัฒนาคน กิจกรรมทั้งหมดท่านกลับไปดู ท่านต้องมุ่งกิจกรรม พัฒนาคนในเขตของท่าน พัฒนานักเรียนในโรงเรียนของท่าน ท่านเอาประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาของท่านหรือเอาเป้าหมายของนักเรียนทุกคนไม่ว่าจะพิการ มาจากครอบครัวที่ยากจน สมองทึบ เขาก็ยังต้องได้รับการพัฒนาอยู่ดี นักเรียนเหล่านั้นท่านต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อจะพัฒนาให้เขาขึ้นได้อยู่ดี ตามหลักอันนี้ ดังนั้น การพัฒนาคนจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องความเท่าเทียมกันในเรื่องของการทำมาหากิน เกี่ยวกับความยั่งยืนในเรื่องของการใช้ชีวิต เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเขา เขาจะต้องปลอดภัยและเขาจะต้องมีอิสระทางการเมือง อันนี้เป็นคำพูดของนายโคฟี อันนัน เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 ที่ผ่านมา และทุกคำพูดผมได้กราบเรียนตั้งแต่ต้นชั่วโมงจะเกี่ยวพันในนี้

อันนี้เป็นพระบรมราโชวาทจากที่พระราชทานในวันพระราชทานธงลูกเสือชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2522 เมื่อ 20 กว่าปีมาแล้ว ความตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาทขออันเชิญมาว่าอย่างนี้ว่า “ในจิตใจของคนไทยทุกคนมีเชื้อของความดี” ผมสนใจตรงนี้ จิตใจของคนไทยทุกคนมีเชื้อความดี เชื้อความชั่วไม่หมด ไม่ 100% ต้องมีความดีแฝงอยู่ เป็นความหวัง ถ้ามองอย่างนี้ในจิตใจของคนไทยได้นำพวกเราทั้งหลายมาอยู่ในฐานะที่มั่นคงที่ก้าวหน้าที่เจริญจนถึงทุกวันนี้ ถ้าเราไม่มีดีอยู่ในตัวก็เข้าใจว่าประเทศไทยคงจะไม่ได้มีอายุยืนนานเช่นนี้ ผมได้ข้อคิดจากพระบรมราโชวาทตรงนี้หลายข้อ ผมคิดว่าท่ามกลางปัญหาอุปสรรค ความชะงักงันของบ้านเมือง ถ้าเราน้อมนำเอากระแสพระบรมราโชวาทมาใคร่ครวญดู มองในแง่บวกว่าจิตใจของคนไทยทุกคนมีเชื้อของความดี ความดีนี้เเพาะได้ เเพาะให้เจริญหรือว่าทำให้เสื่อมก็ได้ จากสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของเรา สมมติว่าเราอยากจะ

เพราะเชื่อความดีในเด็กทุกคน มีเชื่อของความดีแล้วเพราะเชื่อให้เจริญเติบโต เหมือนเชื่อว่า เชื่อแบบคติเรียให้เจริญเร็ว จะทำอะไร หรือเราไม่สนใจแล้วตรงนี้ เราเอาวัตถุเรื่องการบริโภคให้เด็กไป ให้เชื่อของกิเลสมันเจริญออกมาแทน เชื่อของความดี สู้ต่ายนักเรียนเราจบออกไปได้สิ่งตรงข้ามกับสิ่งที่เราอยากเห็น เพราะฉะนั้นการที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนผมคิดว่าท่านมีพันธะต่อประเทศชาติมาก พันธะที่สูงที่สุดมาก ถ้าเราจะเอาพระบรมราโชวาทอันนี้เข้ามาอยู่มาเป็นหลักในการประกอบนโยบายของท่าน ประกอบกิจกรรมโรงเรียนของท่าน ผมเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ โดยสรุปแล้วก็ได้กราบเรียนพวกเราในหลายเรื่องด้วยกัน

อันแรก คือ เรื่องการศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยประเทศทางใดได้บ้าง แนวความคิดก็คือ จะช่วยหมดเรื่องในการลดความยากจนหรือขจัดความยากจนด้วยซ้ำไป UNESCO ใช้คำว่าขจัดความยากจน จะช่วยในเรื่องที่ทำให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพที่ดี ช่วยในเรื่องของประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลจะช่วยให้เรื่องของการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติ เพราะฉะนั้น “เรา” ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ดี โรงเรียนก็ดี เรามีพันธกิจที่สูงส่งมากๆ ที่จะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพกับนักเรียนของเรา

**“การรับโอนในช่วงแรกจึงสำคัญว่า
เราต้องเตรียมพร้อม
เราต้องสร้างจิตสำนึกที่จะทำงานนี้ให้ได้”**

เรื่องที่สอง ที่กราบเรียนก็คือ ต้องมาวิเคราะห์สิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะรับภาระจัดการศึกษา ถ้าตามหลักสากลก็คือถูกต้อง ตามหลักกฎหมายไทยก็ถือว่าถูกต้องกฎหมาย ตามหลักนโยบายของรัฐก็ถือว่าเป็นไปตามนโยบายของรัฐ ปัญหาอยู่ที่ว่าเราจะมาสร้าง ออกแบบระบบการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำอย่างไรที่จะนำไปสู่การศึกษาที่มีคุณภาพ ใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ระบบการศึกษานี้เป็นที่เชื่อถือ มั่นใจ ไว้วางใจคนไทยแก่สาธารณชน ถ้าท่านทำสำเร็จ ท่านจะใช้เป็นข้ออ้างที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ถ้าท่านทำไม่สำเร็จ และท่านเอาการศึกษาไปเป็นเครื่องมือทางการเมือง โอกาสที่จะได้รับการปฏิเสธก็มาก เพราะฉะนั้น การรับโอนในช่วงแรกจึงสำคัญว่า เราต้องเตรียมพร้อม เราต้องสร้างจิตสำนึกที่จะทำงานนี้ให้ได้ สร้างความเชื่อถือให้ได้ ตรงนี้ผมเลยนำเสนอว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยได้ ถ้าจะเอาใช้ในการออกแบบระบบการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักปรัชญานี้ช่วยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการคิดออกแบบและในการนำนโยบายรวมทั้งนำไปปฏิบัติ ถ้าเอาเรื่องทางสายกลาง เอาเรื่องความพอเพียง มีเหตุผล ระบบภูมิคุ้มกันในตัว เอาเรื่องเงื่อนไขต่างๆ เข้ามา ผมก็ขอให้กำลังใจ ถ้าเราทำได้ จะเป็นระบบการศึกษาของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

กราบขอบคุณครับ

“การบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดี

การบริหารหลักสูตรที่ดี

จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

และร่วมบริหารจัดการให้เป็นการศึกษาของประชาชน

โดยประชาชน เพื่อประชาชน”

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย
องคมนตรี

สถาบันพระปกเกล้า

อาคารศูนย์สัมมนา 3 ชั้น 5
ในบริเวณสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-527-7830-9 ต่อ 1602, 1505
โทรสาร 02-968-9144
<http://www.kpi.ac.th>

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตฯ

ISBN 974-449-304-6

9 789744 493040

ราคา 50 บาท